

การสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมสร้างตนเอง

โดย

นายเสถียร รัตนโชติ

ผู้อำนวยการกองนิคมสร้างตนเอง

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ชช.

ด้านนโยบายและแผน (แรงงานและสวัสดิการสังคม)

กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ว12.05.6
๘894ก
2541
๓.2

ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน
และสวัสดิการสังคม

00565

การสร้างหมู่บ้านครอบครัว

คำนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมหลายประการ กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม โดยเฉพาะในชนบท นับเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรงเนื่องจากมีความอ่อนแอในการพัฒนา จึงปรับตัวไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง มีแนวคิดหลากหลายที่มุ่งจะแก้ไขปัญหา แต่จุดร่วมของแนวคิดต่าง ๆ คือ การพัฒนาคน โดยมุ่งให้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา เพราะถ้าคนอยู่ในครอบครัวดี มีความอบอุ่น คนจะมีความสุขทั้งกาย ใจ มีความเข้มแข็งที่จะป้องกัน แก้ไขปัญหาทุกด้านของงานสวัสดิการสังคม

กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจึงได้มีแนวคิดเชิงนโยบายเรื่องการสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมสร้างตนเองขึ้น เพื่อวางรากฐานการแก้ปัญหาจากครอบครัว และสร้างรูปแบบการทำงานที่ประสานงานประสานใจของหน่วยงานในกรมประชาสงเคราะห์ และกระทรวงแรงงานสวัสดิการสังคม ตามคำขวัญที่ว่า "รวมกันเป็นหนึ่ง เป็นที่พึ่งประชาชน"

ผู้ศึกษาในฐานะผู้อำนวยการกองนิคมสร้างตนเอง จึงได้ทำการศึกษาเพื่อนำแนวคิดเชิงนโยบายสู่ผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดทำเครื่องชี้วัดหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมฯ และแนวทางดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงาน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นรูปแบบที่นิคมสร้างตนเองทั่วประเทศ และหน่วยงานทั่วไปจะนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่อไป

(นายเสถียร รัตนโชติ)

21 กันยายน 2541

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมสร้างตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเครื่องชี้วัดและหาแนวทางการสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุก รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ โดยใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การประชุม ระดมสมอง การสังเกตการณ์ และการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. เครื่องชี้วัดหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมสร้างตนเองมี 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ การบรรจุสมาชิกนิคมสร้างตนเอง การออกน.ค. 3 สิ้นเชื้อ รายได้ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การคมนาคม ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) การอพยพหางานทำ และสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือน (สสค.)

2. แนวทางการสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมฯ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมข้าราชการ เตรียมประชาชน การวางแผนแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการและติดตามประเมินผล โดยกำหนดเป้าหมายเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1(พ.ศ. 2541 - 2542) สร้างหมู่บ้านต้นแบบครอบครัวผาสุกนิคมฯละ 2 หมู่บ้าน ระยะที่ 2(พ.ศ. 2542 - 2546) ขยายการดำเนินงานไปหมู่บ้านอื่นในเขตนิคมฯ

3. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านแนวคิดเชิงนโยบาย ที่ผู้รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ อีกทั้งนโยบายต้องมีความต่อเนื่อง ในด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติในแต่ละนิคมต้องวางกระบวนการขั้นตอนที่เหมาะสม ประสานบทบาทหน้าที่กับหน่วยงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน มีการประสานงานกับภาคีต่าง ๆ การจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องกับงบประมาณ ภาวะผู้นำ การพัฒนาระบบข้อมูล การสนับสนุนการดำเนินงานและการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร สำหรับปัจจัยด้านการติดตามประเมินผลต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งเชิงปริมาณ คุณภาพ เวลา งบประมาณ วิชาการ ตลอดจนความคุ้มค่าของโครงการ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับตัวสมาชิกนิคมเองที่ต้องมีการปรับทัศนคติสู่การพึ่งตนเอง และการพัฒนาองค์กร

ประชาชนให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

การสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมฯ ให้ประสบความสำเร็จจึงต้องมี
กลไกในการสร้างความชัดเจนต่อเนื่องของนโยบาย เช่น การประชุม จัดทำคู่มือ
จัดทำจดหมายข่าว การสร้างเป็นนโยบายระดับกระทรวงและการบรรจุกิจกรรมในแผน
ระดับต่างๆ ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยทำงานในรูปแบบ
งาน การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การประสานงานที่ไม่เป็นทางการ การ
ใช้แรงเสริมทางบวกในการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ใน
การพัฒนาระบบการติดตามประเมินผล ควรใช้ทีมพิเศษ การติดตามของผู้ตรวจ
ราชการกรม การวิจัยเชิงคุณภาพ และการทบทวนปรับปรุงเครื่องชี้วัด สำหรับการ
พัฒนาสมาชิกนิคมฯและองค์กรประชาชน ควรพัฒนาคนอย่างครบวงจร ใช้ระบบเกาะ
ติดผู้นำท้องถิ่น เน้นการสร้างคุณภาพขององค์กรประชาชนโดยเฉพาะศูนย์สงเคราะห์
ราษฎรประจำหมู่บ้าน ใช้รูปแบบเนื้อหาวัฒนธรรมชุมชน รวมถึงจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้า
ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลงได้จากการร่วมด้วยช่วยกัน ของทีมงานข้าราชการ และเจ้าหน้าที่กองนิคมสร้างตนเอง ที่ได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็น รวบรวมเอกสาร ติดต่อประสานงาน จัดพิมพ์รูปเล่มและที่สำคัญคือเป็นกำลังใจในการทำงานตลอดมา จนปรากฏเป็นตัวอักษรทุกตัวในเอกสารการศึกษาเรื่อง “การสร้างหมู่บ้านครอบครัว ผาสุกในนิคมสร้างตนเอง”

ขอขอบคุณอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ (นายอิระวัชร จันทรประเสริฐ) ที่ได้มอบแนวคิดเชิงนโยบายเรื่องการสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุก ให้แก่ กองนิคมสร้างตนเอง เพราะนั่นคือการแก้ปัญหาที่รากเหง้า และจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งเป็นการปรับรูปแบบงานนิคมสร้างตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้อย่างชัดเจนที่สุด

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมี ขอมอบแด่ นักสวัสดิการสังคมทุกคนที่มีจิตใจของการให้บริการ (Service mind) เพื่อรวมกันเป็นหนึ่ง เป็นที่พึ่งประชาชน

(นายเสถียร รัตน์โชติ)

21 กันยายน 2541

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(2)
บทคัดย่อ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
บทที่	
1 บทนำ	1
ปัญหาและความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์	7
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตของการศึกษา	8
วิธีการศึกษา	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ความเป็นมา ขั้นตอนและวิธีการจัดนิคมสร้างตนเอง	10
แนวคิดเรื่องครอบครัวผาสุก	19
แนวคิดของเครื่องชีวัด	27
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา	32
3 เครื่องชีวัดหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมสร้างตนเอง	39
วัตถุประสงค์ของการสร้างเครื่องชีวัด	39
กระบวนการในการสร้างเครื่องชีวัด	39
เครื่องชีวัดหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมสร้างตนเอง	42
	(6)

	หน้า
4 แนวทางการสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมสร้างตนเอง	55
เตรียมข้าราชการ	55
เตรียมสมาชิกนิคม	58
วางแผนแบบมีส่วนร่วม	59
ดำเนินการ	61
ติดตามประเมินผล	61
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างหมู่บ้านครอบครัวผาสุกในนิคมฯ	62
5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	68
สรุปผลการศึกษา	68
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก	80
ภาคผนวก ข	84
ภาคผนวก ค	86
ภาคผนวก ง	100